

Aan de gemeenteraad

Op 2 september 2022 stelde R.T.J. van der Velden (Partij voor de Dieren) ons schriftelijke vragen over Positie van dieren in natuur- en milieueducatie.

Inleidend wordt gesteld:

De gemeente Rotterdam onderschrijft het belang van natuur- en milieueducatie (NME). Door middel van subsidies koopt de gemeente NME in bij private aanbieders.

Zo is op 24 september 2018 Stichting Natuurstad Rotterdam opgericht. Deze stichting exploiteert acht gemeentelijke kinderboerderijen, waarmee de gemeente deze locaties heeft verzelfstandigd. Ook het verzorgen van natuur- en milieueducatie (NME) op de locaties was onderdeel van de verzelfstandiging.

Volgens de inbrengovereenkomst¹ die de overdracht van activa en passiva van de gemeente aan de stichting formaliseert, zijn alle dieren ('levende have') overgedragen die ten tijde van de verzelfstandiging op de kinderboerderijen verbleven.

Hieronder volgen de vragen en onze beantwoording:

Vraag 1:

Kunt u ons een lijst doen toekomen van de dieren die als onderdeel van de inbrengovereenkomst door de gemeente zijn overgedragen aan Stichting Natuurstad Rotterdam?

Antwoord:

Het is verplicht om de locatie van de dieren te registreren via de site van de Rijksdienst voor Ondernemen (RVO), behalve voor kleine knaagdieren. Er is geen lijst maar een digitale overdracht van de gemeente naar Stichting Natuurstad gedaan.

¹ <https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Reports/Document/c94bbf22-bbf0-4165-bc75-50826f49c9cb?documentId=93033027-9f90-47eb-9188-0e4594e5bb15>

Ten tijde van de verzelfstandiging is er behalve een inbrengovereenkomst ook een zogenoemde ontvlechtingsovereenkomst vastgesteld. In deze laatstgenoemde overeenkomst worden afspraken tussen de gemeente en de stichting verduidelijkt. In de overeenkomst staat onder meer het volgende:

"3.4.5 Ontheffing reptielen en amfibieën en levende zeedieren

Ten aanzien van de ontheffingen voor reptielen en amfibieën en levende zeedieren die op de Inbrengdatum nog niet kunnen worden verleend aan Natuurstad zullen de Gemeente en Natuurstad al het nodige doen om de ontheffing voor Natuurstad zo spoedig mogelijk na de Inbrengdatum te bewerkstelligen."

Vraag 2:

Op welke wet wordt ontheffing verleend?

Antwoord:

Op de Wet Natuurbescherming (Wnb) van 2017 is ontheffing verleend.

Vraag 3:

Zijn er na de inbrengdatum (1 januari 2019) ontheffingen verleend?

Antwoord:

Ja, verlenging ontheffing zeedieren is in 2022 verleend.

Er staat ook:

"3.4.6 Dierregistraties

Er is een landelijk digitaal systeem van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, waarin iedere locatie met dieren de aan- en afvoer van dieren registreert in overeenstemming met de van toepassing zijnde wet."

Vraag 4:

Zijn de registraties van aan- en afvoer van dieren op de gemeentelijke kinderboerderijen voor het publiek inzichtelijk? Indien ja, waar kunnen wij deze vinden? Indien nee, beschikt u over deze registraties en bent u bereid deze met ons te delen?

Antwoord:

Zoals bij vraag 1 is genoemd, wordt iedere beweging van de dieren door de kinderboerderij digitaal aan het RVO doorgegeven. De locatie van een dier is geregistreerd aan de hand van een Uniek BedrijfsNummer (UBN). Met het oornummer van het dier is het voor publiek mogelijk om het dier te volgen.

Volgens voornoemde inbrengovereenkomst bestaan er twee bestuurlijke relaties, te weten een huurrelatie en een subsidierelatie. Er geldt een huurovereenkomst als privaatrechtelijk instrument om de huurrelatie gestand te doen. Uit de inbrengovereenkomst blijkt dat de zogenoemde NME-accommodaties in eigendom blijven van de gemeente.

Vraag 5:

Wat wordt verstaan onder NME-accommodaties? Zijn dat ook de opstallen die toebehoren aan de kinderboerderijen?

Antwoord:

De NME accommodaties betreffen de terreinen en opstallen op de locaties die worden verhuurd aan Stichting Natuurstad Rotterdam. Enkele kleinere opstallen, zoals schuurtjes, toiletten, opslaghokjes e.d. vallen buiten de huurovereenkomst.

Vraag 6:

Mag Stichting Natuurstad Rotterdam wijzigingen aanbrengen aan NME-accommodaties teneinde een andere huisvestingssituatie te realiseren voor de dieren die in deze accommodaties zijn ondergebracht? Indien nee, waarom niet?

Antwoord:

Dit is mogelijk in overleg met de verhuurder, de locaties zijn eigendom van de gemeente Rotterdam.

De subsidierelatie aan Stichting Natuurstad Rotterdam ziet op het verstrekken van subsidie door de gemeente aan de stichting waarvoor een prestatie moet worden geleverd. Ten tijde van verzelfstandiging was er voor de jaren 2019 en 2020 een meerjarig prestatiedocument² opgesteld, waarin het volgende staat vermeld:

"Het meerjarig prestatiedocument omvat het meerjarige raamwerk voor de jaarlijkse subsidieverlening aan Natuurstad. Hiermee wordt beoogd om vanuit de gemeente een meerjarige continuïteit aan te brengen in de prestatie-indicatoren, voorwaarden, afspraken en de in de meerjarenbegroting opgenomen subsidiebedragen."

Verder wordt in het meerjarig prestatiedocument voor 2019 en 2020 gesteld dat de looptijd van – vermoedelijk – nieuwe prestatiedocumenten een looptijd kennen van vier jaar en dat er halverwege collegeperioden een nieuw document wordt opgesteld. Thans beschikken wij niet over het vigerende prestatiedocument.

Vraag 7:

Kunnen wij het vigerende meerjarig prestatiedocument ontvangen waarop de jaarlijkse subsidieverlening van de gemeente aan Stichting Natuurstad Rotterdam op dit moment is gebaseerd?

---

² <https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Reports/Document/c94bbf22-bbf0-4165-bc75-50826f49c9cb?documentId=3325c807-9a5d-496e-9f87-b42b72247037>

Antwoord:

De gemeente heeft nog geen nieuw prestatiedocument vastgesteld. Natuurstad en de gemeente zijn hierover in overleg. Vooralsnog vigeert het eerste prestatiedocument.

Vraag 8:

Wanneer begint u met het opstellen van een nieuw meerjarig prestatiedocument die halverwege deze collegeperiode van kracht gaat zijn?

Antwoord:

De huidige prestatieafspraken moeten worden herschikt. Na vaststelling van het nieuwe NME beleid, dat de basis vormt voor de prestatieafspraken, wordt een nieuw meerjarig prestatiedocument opgesteld en voorgelegd aan het college. Verwachting is medio derde kwartaal 2023. Tot die tijd volgt de gemeente de uitvoering van de huidige prestatieafspraken door middel van de voortgangsrapportages en -gesprekken.

We hebben het dierenwelzijnsbeleid ('Dierenwelzijnsbeleid'³) van Stichting Natuurstad Rotterdam van november vorig jaar tot ons genomen. Hierin staat onder meer dat de stichting soms dieren verkoopt aan particulieren. Op het online verkoopplatform Marktplaats – waar bedrijven en particulieren waar kunnen aanbieden – hebben wij diverse advertenties gezien van dieren waarvan wij vermoeden dat ze zijn gehuisvest op de kinderboerderijen van Stichting Natuurstad Rotterdam en door gebruikers van het platform te koop worden aangeboden. Zo is er op dit moment (woensdag 31 augustus jongstleden) gebruiker 'kraal' die foto's gebruikt van dwerggeiten op – zo blijkt uit de achtergrond – kinderboerderij De Kraal aan het Langepad om deze vervolgens te verkopen (zie bijgevoegde schermafbeelding in de bijlage, inclusief verwijzing naar de betreffende webpagina). Een andere gebruiker zet twee toggenburgerlammeren te koop die op 30 april van dit jaar zijn geboren en waar op de facebookwebsite van kinderboerderij De Bokkesprong aan de Tjalklaan naar wordt verwezen (zie eveneens schermafbeeldingen).

Vraag 9:

Wat vindt u ervan dat er dieren van de gemeentelijke kinderboerderijen via een verkoopplatform voor particulieren te koop worden aangeboden?

Antwoord:

Deze advertenties zijn afkomstig van Natuurstad. Sinds najaar 2022 is de naam van verkopende partij naar Stichting Natuurstad Rotterdam aangepast.. Wanneer dieren niet meer op de kinderboerderij kunnen verblijven wordt door Stichting Natuurstad gekeken naar een andere plek. Eerst zoeken zij binnen hun eigen netwerk en als dat geen plek oplevert, dan is particuliere verkoop de tweede keuze. De particuliere verkoop gebeurt inclusief gesprek om uit te sluiten dat het een handelaar is. Het college staat achter deze optie omdat bij particulieren ook een fijne plek voor het dier kan opleveren.

Vraag 10:

Denkt u dat er via dergelijke verkoopmethoden door Stichting Natuurstad Rotterdam degelijk onderzoek kan worden gedaan naar de motieven van kopers van deze dieren? Indien ja, waarom?

Antwoord:

Zoals bij vraag 9 geantwoord, wordt onderzoek gedaan naar de motieven van de koper. Hiervoor gaat Natuurstad een persoonlijk gesprek aan met de nieuwe eigenaar.

Vraag 11:

Weet u of er in het standaardverkoopcontract een kettingbeding is opgenomen die voorkomt dat de verkochte dieren niet alsnog aan een handelaar worden verkocht?

Antwoord:

Natuurstad werkt niet met een standaardverkoopcontract of kettingbeding, omdat dit juridisch gezien niet houdbaar is. Er is sprake van een overeenkomst met bijsluiter waarmee de nieuwe eigenaar goed is geïnformeerd over wat het dier nodig heeft.

Vraag 12:

Bent u bereid Stichting Natuurstad Rotterdam te verzoeken een exemplaar van het standaardverkoopcontract te delen met de gemeenteraad, zodat zij akte kan nemen van de bepalingen die gelden bij verkoop van dieren van gemeentelijke kinderboerderijen? Indien nee, waarom niet?

Antwoord:

Het college en Stichting Natuurstad Rotterdam hebben hiertegen geen bezwaar.

In het dierenwelzijnsbeleid van Stichting Natuurstad Rotterdam staat dat dieren soms ook worden verkocht aan handelaren. Het volgende wordt gesteld:

"Soms is het onvermijdelijk dat dieren bij handelaren of in de voedselketen terechtkomen. Natuurstad geeft hiervan jaarlijks een overzicht."

Vraag 13:

Weet u wanneer het volgens Stichting Natuurstad Rotterdam 'onvermijdelijk' is als dieren bij handelaren of in de voedselketen terechtkomen?

Antwoord:

In principe zijn de dieren zo lang mogelijk op de kinderboerderij, het liefst voor hun hele leven. Uitzonderingen zijn dieren die ongeneeslijk ziek zijn, ontoelaatbaar gedrag vertonen of waarvan de medische behandeling ontoelaatbaar duur is.

Natuurstad hanteert in de praktijk een selectief fokbeleid, waardoor Natuurstad niet meer fokt dan nodig is voor een gezonde populatie en haar doelstellingen. Het fokken vindt plaats onder leiding van vakbekwaam personeel en er is geen winstoogmerk. De dieren die Natuurstad zelf niet kan houden voor zover mogelijk elders geplaatst worden bij voorkeur op eigen of andere collega-kinderboerderijen.

Het eigen netwerk is niet altijd toereikend om alle dieren goed te kunnen plaatsen. Een plek om dan toch in contact te komen met kopers, anders dan handelaren die de dieren naar de slacht kunnen brengen, is Marktplaats. Dit medium is een manier om met nieuwe verzorgers in contact te komen en is de laatste optie die Natuurstad heeft voordat met een handelaar wordt geschakeld.

Vraag 14:

Deelt u de 'onvermijdelijkheid' van de verkoop van dieren op gemeentelijke kinderboerderijen aan handelaren of dat ze in de voedselketen terechtkomen? Indien ja, waarom?

Antwoord:

Stichting Natuurstad heeft haar dierenwelzijnsbeleid vastgesteld. De gemeente Rotterdam staat achter dit beleid⁴. Daar horen ook alle afvoermogelijkheden toe. Zoals eerder aangegeven wordt alleen met een handelaar geschakeld als de andere mogelijkheden geen plek kunnen bieden aan het dier.

Vraag 15:

Weet u hoe dat in zijn werk gaat, verkoop van dieren aan handelaren? Zijn dat bijvoorbeeld handelaren die in dienst zien van restaurants, slachthuizen of horecagroothandels? Houdt de stichting een lijst bij van handelaren waar ze in het geval van 'onvermijdelijkheid' een dier aan kwijt kunnen?

Antwoord:

Stichting Natuurstad werkt zoveel mogelijk met een vaste handelaar, waar al jarenlange werkervaring mee is opgedaan. Dieren worden netjes afgemeld met daarbij horende UBN-code. Als er een dier verkocht wordt aan een handelaar kan het alsnog voorkomen dat het dier doorverkocht wordt aan een particulier, die het een goed leven gunt, maar ook naar de slacht. Natuurstad kan niet overzien en bijhouden waar de dieren uiteindelijk op korte of langere termijn belanden.

Wij hebben in de jaarverslagen van Stichting Natuurstad Rotterdam van 2021, 2020 en 2019 naar het overzicht gezocht waarop het aantal dieren staat dat aan handelaren is verkocht of in de voedselketen terechtgekomen is. We hebben het niet gevonden. Daarentegen hebben we wél kunnen lezen wat de verkoop van dieren Stichting Natuurstad Rotterdam oplevert: € 13.168 (2021); € 10.169 (2020); en € 11.159 (2019).

---

⁴ <https://www.natuurstad.nl/sites/www.natuurstad.nl/files/afbeeldingen/Dierenwelzijnsbeleid%20V7.22.08.09.pdf>

Vraag 16:

Beschikt u als subsidieverlener van Stichting Natuurstad Rotterdam over jaarlijkse overzichten van dieren die bij handelaren of in de voedselketen terecht komen? Indien nee, waarom niet? Indien ja, kunnen wij die overzichten ontvangen?

Antwoord:

Overzichten van dieren die naar een handelaar zijn afgevoerd is geen onderdeel van de subsidievoorwaarden tot nu toe. Zoals bij vraag 4 vermeld registreert stichting Natuurstad de dierlocatie wel bij de RVO. Stichting Natuurstad denkt wel na over een meer toegankelijke manier om een dier te volgen dan alleen het RVO. Dit laatste wordt onderdeel van de subsidievoorwaarden 2023.

Sinds 2013 is in de gemeente Rotterdam het vigerende beleidskader over NME van kracht, getiteld "NME heeft de toekomst". In dit beleidskader staat dierenwelzijn en zorg voor dieren genoemd als een van de doelstellingen van het gemeentelijk NME-beleid.

Vraag 17:

Vindt u dat het huidige dierenwelzijnsbeleid van Stichting Natuurstad Rotterdam overeenkomt met de doelen van het beleidskader over NME uit 2013 waar het dierenwelzijn betreft?

Antwoord:

Het dierenwelzijnsbeleid van Natuurstad is tot stand gekomen in nauw overleg met diverse betrokken partijen, zoals Diergaarde Blijdorp en Staatsbosbeheer en de gemeente Rotterdam. Dit document ressorteert naadloos onder de gemeentelijke Nota Dierenwelzijn en de nieuwe landelijke wetgeving.

De hoofddoelen van Natuurstad om dieren te houden zijn:

- *Educatie (bewustwording / kennismaken / herkomst van voedsel),*
- *Opleiden (kinderboerderijen zijn erkende leerbedrijven waar tientallen stagiaires dierv verzorging de praktijk ervaren),*
- *Recreatie (verscheidenheid aan (landbouw)huisdieren).*

Daarnaast is ook

- *Conservatie, het behouden van bepaalde diersoorten en rassen, geen hoofd-, maar wel een belangrijke neven doelstelling voor het behoud van bijvoorbeeld oud-Nederlandse rassen.*

Voor NME-activiteiten kon bij de gemeente in ieder geval in de jaren 2019 en 2020 met aanvragen tot €180.000 aan subsidie worden aangevraagd, blijkt uit de 'Subsidieregeling natuur- en milieueducatie voor 2019 en 2020'⁵. In de subsidieregeling worden de voorwaarden uiteengezet over wie in aanmerking kan komen voor subsidie en welke doelen met de subsidie moeten worden gerealiseerd. Dit zijn doelen die aanvullend zijn op het bestaande aanbod; zo worden gemeentelijke kinderboerderijen bij voorbaat

⁵ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2019-22471.html>

uitgesloten van deelname aan deze subsidieregeling. Uit de regeling blijkt niet dat er scherpe voorwaarden worden gesteld aan ontvangers van subsidie voor het borgen van dierenwelzijn. In de regeling wordt gesteld dat "in 2020 een nieuw beleidskader NME is voorzien". Op de webpagina⁶ van de gemeente Rotterdam over subsidie voor NME ontbreekt informatie over een subsidieregeling die ziet op jaren ná 2020.

Vraag 18:

Heeft u in de jaren 2019 en 2020 op basis van voornoemde subsidieregeling subsidie verschaft voor NME waarbij dieren worden gebruikt? Indien ja, wie waren de subsidieontvangers?

Antwoord:

Vanuit de NME-subsidieregeling zijn een aantal subsidies verstrekt aan houders van dieren. Dit zijn: Diergaarde Blijdorp, Stichting kinderboerderij Heij, Stichting kinderboerderij Pernis en kinderboerderij Hoek van Holland.

Ook hebben vogelklas Karel Schot en Vogelzorgcentrum de Houtsnip subsidie ontvangen. Laatste twee genoemde organisaties ontvangen dit bedrag ook vanwege de zorgplicht uit de wet Natuurbescherming.

Vraag 19:

Waren (sommige van) de subsidieontvangers ook uitbaters van locaties waar dieren worden gehouden en waarvoor een registratieverplichting voor de aan- en afvoer van dieren geldt? Indien ja, kunnen wij de registraties inzien?

Antwoord:

Zie antwoord op vraag 1. De Diergaarde Blijdorp en kinderboerderijen zijn verplicht om de locatie van de dieren te registreren via de site van de Rijksdienst voor Ondernemen (RVO).

Vraag 20:

Welke voorwaarden heeft u gesteld aan deze subsidieontvangers waar het borgen van dierenwelzijn betreft? Welke voorwaarden heeft u bijvoorbeeld gesteld ten aanzien van het fokken van dieren of de huisvesting van dieren?

Antwoord:

Voor het borgen van dierenwelzijn moeten de houders van dieren zich houden aan landelijke wetgeving. De wet Dieren bestaat uit verschillende onderdelen waaronder het Besluit houders van dieren. Hierin staan de algemene regels staan hoe (productie) dieren gehouden en verzorgd dienen te worden. De controle (en handhaving) op dierenwelzijn is ook een landelijke bevoegdheid.

De RVO en NVWA voeren de handhaving uit voor de dierentuinregeling. De Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming (LID) richt zich op huis- en hobbymatig gehouden (landbouw)dieren en daarmee de kinderboerderijen.

Het college heeft hier geen aanvullende voorwaarden op geformuleerd.

⁶ <https://www.rotterdam.nl/loket/subsidie-jaarlijks-natuur-en-milieueducatie/>

Vraag 21:

Geldt er thans een subsidieregeling voor NME? Indien nee, waarom niet? Indien ja, waar kunnen we deze vinden? Indien ja, is deze wezenlijk anders van opzet dan de subsidieregeling over de jaren 2019 en 2020 waar het borging van dierenwelzijn in de voorwaarden betreft?

Antwoord:

De subsidieregeling voor NME wordt nog één jaar op dezelfde manier verlengd, vanwege de oplevering van de nieuwe beleidsnota NME 2023+. Tot de nieuwe beleidsnota er is, wordt de het huidige beleid met bijbehorende subsidieregeling aangehouden.

Vraag 22:

Heeft u in het afgelopen jaar en in het lopende jaar subsidie verleend voor NME op basis van een subsidieregeling over deze jaren (zie ook voorgaande vraag)? Indien ja, wie waren de subsidieontvangers en zijn er eventuele registraties van de aan- en afvoer van dieren we kunnen inzien?

Antwoord:

Zie antwoord vraag 18: de betreffende subsidies zijn afgelopen jaar en ook het lopende jaar verleend. Registratie is niet bekend bij de gemeente, maar bij de RVO. Zie antwoord op vraag 1.

Vraag 23:

Is er daadwerkelijk in 2020 een nieuw beleidskader NME opgesteld, zoals gesteld in voornoemde subsidieregeling over de jaren 2019 en 2020? Indien nee, wanneer gaat u het beleidskader NME opstellen en ter vaststelling voorleggen aan de gemeenteraad?

Antwoord:

Nee. Het beleidskader voldoet op hoofdlijnen en biedt basis voor de nog vast te stellen beleidsnota NME 2023+. Medio Q2 2023 verwacht het college deze gereed te hebben en wordt na vaststelling aan de raad gestuurd.

Burgemeester en wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

V.J.M. Rozen

De burgemeester,

A. Aboutaleb